

בעזרת השם יתברך

עולת שבת בישבתו

תרומה

מתורתם של רבותינו הקדושים ממונקאטש

עולת שבת בישבתו

יוצא לאור על ידי:

הוצאת אמת

אור תורה מונקאטש
מכון להר"ל ולהפיץ ספרי רבותינו הקדושים
published by:

Emes Publishing Inst.

Ohr Torah Munkacs

P.O.B. 393

Brooklyn, New York 11219

Tel: 347.408.5208

Fax: 718.504.3526

Email: EmesOnline@gmail.com

כל הזכויות שמורות ל:

הוצאת אמת

Copyrighted © 2019 by:

Emes Publishing Inst.

All rights reserved to publisher

The entire text has been newly

edited designed and set.

No part of this book may be

reproduced in any form,

including information storage

or retrieval, in whole or in part,

without written permission

from the copyright holder

נשמח לקבל ולשמוע

הערות והצעות

מהדומרים החשובים

רובי המאמרים הופיעו

בגיליוני 'חודש בחדש'

שיצאו לאור על-ידי:

'איחוד חסידי מונקאטש'

מחיר: כחצי שקל

אלעזר בראר

929.301.6149

תוכן ענינים

ניצוצי אור

על פרשת השבוע

ילמדנו רבינו

משנכנס אדר מרבין בשמחה

לבנת הספיר

על פסוקי הפרשה

הלכה ומנהג

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד

דעה חכמה לנפשך

מצות הצדקה של פורים

מילין שפירין

ז' אדר - יום שמת בו משה רבינו

בעניניא דיומא

משנכנס אדר מרבין בשמחה

יומא דהילולא

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע

פרשת תרומה

מאת כל איש אשר ידבנו לבו (כה, ב)

חפץ. והנה האיש מורכב משני חלקים, חלק הגוף שמושך אחר תאוות גופניות, וחלק הנשמה שמתאוה לעשות רצון ד'. וכשזה קם זה נופל. וזהו שאמר הכתוב "ויקחו לי תרומה", תרוממו חלק שלי, "מאת כל איש" מהאיש כולו, ואז ממילא ייכנע ויישבר חלק הגוף ו"אשר ידבנו לבו", מה שלבכם חפץ באמת "תקחו את" - עם "תרומתי".

שם שלמה

ועשו לי מקדש (כה, ה)

עיקר הנחת רוח לפני הקב"ה הוא כשעושים מדברים גשמיים לעבודת ד'. כי מלאכים יש לו כביכול הרבה, אבל אדם שיש לו תאות עולם-הזה, והוא לוקח אותן תאות גופא לעבודת השי"ת - זהו הנחת רוח הכי גדול, וזהו תכלית בריאת עולם הזה. וזהו שאמר הכתוב "ועשו לי מקדש" שתעשו מקדש בהדברים שהם בבחינת עשייה, דברים גשמיים, ובזה יקדש שמו ית' לעבודתו.

תפארת בנימ

ידבנו נכתב חסר נ', שהיה צריך לכתוב "ינדבנו" (עיין רש"י). ויש לרמז על-פי אמרם (ברכות ד, ב) מפני מה לא נאמר נון' באשרי? - מפני שיש בה מפתן של שונאי ישראל כו', ואפילו הכי חזר דוד וסמכן ברוח הקדש, שנאמר סומך ד' לכל הנפלים. וכן כאן בהקמת המשכן, חסר הנו"ן, לרמז על חורבן בניינים הראשונים. אפילו הכי נכתב נון' השני דגושה, שעם נקודת הדגוש שנחשב ליו"ד, עולה סמ"ך, לומר שאף שיחרב הבית איזה פעמים, עתיד הקב"ה לסמכו ולחזור לבנותו.

יודעי בעיה

ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו (כה, ב)

אמרו חז"ל (קידושין מ, א): אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, ילך למקום שאין מכירין אותו, ויעשה כמו שלבו חפץ. ופרשו בתוספות שיגיעת דרכים משבר יצר הרע ומונע אדם מן העבירה, ועושה מה שלבו

ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן גו' וכן תעשו (כה, ט)

וברש"י: וכן תעשו לדורות. היינו כמו שבנוגע למשכן בא הציווי שיעשו תמיד בתבנית הראשון שעשו במשכן בלי שום שינוי (עיין פירש"י), כך "תעשו לדורות", שגם בנוגע לדורות תעשו כן, שדורות הבאים לא ישנו מתבנית אשר ראו אצל אבותיהם דור אחר דור.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מן הכפרת תעשו את הכרבים (כה, ט)

פירש"י שלא תעשם בפני עצמם ותחברם לכפרת, אלא מן הכפרת עצמה תעשה את הכרובים. יש לרמז, כי הנה הכרובים הם רמז לישראל, וארון העדות בו מונחים לוחות הברית, שהוא התורה. ולזה רמז, שלא די בחיבור ישראל לתורה, אלא כל עצמותם הוא מן התורה, כמו שאמרו (זהר חלק ג עג, א) ישראל ואורייתא חד הוא, ואשר לכן ישראל ר"ת יש ששים רבוא אותיות לתורה. וזהו שמן הכפרת עצמה תעשה את הכרבים.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

ככל אשר אני מראה אותך גו' וכן תעשו (כה, ט)

יש לפרש "ככל אשר אני מראה אותך" שאראה את אותך - משה רבינו צדיק הדור, בפני הדור, שילמדו ממעשיך הטובים. "וכן תעשו" - לדורות. שהרי איתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא (תקוני זהר תיקון סט קיב, א), ולכן תמיד, בכל הדורות, תסתכלו

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ה)

במדרש (שמות רבה פ"ג ז): מה חתן זה כל זמן שלא נשא ארוסתו הוא הולך לבית חמיו, משנשאה הרי אביה בא אצלה, כך עד שלא ניתנה תורה לישראל - עלה משה אל האלקים, משניתנה תורה אמר הקב"ה למשה ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ויש לפרש, כי עד שלא נתנה תורה, היה האדם צריך לחקור בחקירות עד שיבין מציאות הבורא, כמו אברהם אבינו שהיה צריך לחקירות עד שהמציא בשכלו מציאותו יתברך. אבל משניתנה התורה, כל החכמות והשגות מושגות רק על-פי התורה שנתן לנו השי"ת, כי רק אל העוסק בתורה יתגלה השי"ת ורוממותו.

אנרא דכלה

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם (כה, ה)

איתא במדרש (ילקוט ראובני) בשעה שקיימו ישראל מצות מילה ופריעה, בהאי שעתא אתבשרו למהוי ביניהו מקדשא, כמה-דאת-אמר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ולהבין הקשר, יש לומר על-פי מה שאמרו חז"ל (תנחומא תוריע סימן ה) ששאל טורנוסרופוס הרשע את ר' עקיבא איזו מעשים נאים יותר, של הקב"ה או של בשר ודם, א"ל של בשר ודם, והראיה ממילה, שברא הקב"ה את האדם ערל, כדי שיעשו בו מעשי בשר ודם - למולו. ולכן בשעה שקיימו ישראל מצות מילה, הרי נתברר דמעשי בשר ודם חביב יותר, ולכן "אתבשרו למהוי ביניהו", בתחתונים, "מקדשא". ומשום-הכי "ועשו לי" במעשי בני אדם "מקדש, ושכנתי בתוכם".

חיים ושלוים

שלכן צריך שיהא עליו מסגרת סביב, לרמזו שלא יהיה בכלל מי שיש לו מנה רוצה מאתים, רק ישים מסגרת לעשירותו וגדולתו.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

לחם פנים (כה, ל)

אמרו חז"ל (ברכות נה, א) ששולחן המקדש הוא כשולחנו של אדם אשר ממנו מאכיל עניים [ועיין בכלי יקר, שלכן נחלקו החלות לשש חלות למערכה, לרמזו על אמרם (בבא בתרא ט, ב) שהנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות]. ולפי-זה יש לומר טעם שנקרא "לחם הפנים", שהרי אמרו (ברכות י, א) אדם נותן פרוטה לעני - זוכה ומקבל פני שכינה, שנאמר (תהלים יז, טו) אני בצדק אחזה פניך גו', והבן.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ועשה כתבניתם אשר אתה מראה בהר

(כה, מ)

ידוע ממרן הבעל-שם-טוב זי"ע ביאור הפסוק (תהילים קיט, צח) מאויבי תחכמי גו', שיש להתבונן במעשי היצר הרע באיזה תחבולות מנסה לפתות את ישראל, כך לעומת זה צריכים להתחכם נגדו בעבודת ד'. וזהו, כמו "אשר אתה מראה בהר", כלומר היצר הרע שדומה להר (סוכה נב, א), כך "ראה ועשה כתבניתם" לטובה.

תפארת בנים

על מעשיו הטובים של הצדיק, ותתנהגו בדרכיו.

חיים ושולם

ועשית כפרת זהב טהור גו' ועשית שנים

כרבים (כה, יז)

וברש"י: דמות פרוצוף תינוק להם. ויש לומר שבא ללמדנו גודל מעלת תורת תינוקות של בית רבן, שהוא עולה אף על בית המקדש, כמו שאמרו חז"ל (שבת קיט, ב) אין מבטלין תשב"ר אפילו לבנין בית המקדש. וזהו שרמזו, שאף-על-פי שתכלית המשכן כולו הוא הארון, עשו דמות תינוק למעלה מן הארון, להראות שגבוה קדושתן אף על הארון.

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ועשה כרוב אחד מקצה מזה וכרוב אחד מקצה מזה גו' ופניהם איש אל אחיו גו'

(כה, יט)

ללמדך שתלמיד-י-חכמים מרבים שלום בעולם (סוף מסכת ברכות). ואפילו אם נדמה לך שרחוקים הם זה מזה כל-כך, עד שאחד עומד לגמרי בקצה אחד, ולעומתו חברו עומד לגמרי בקצה האחר, אף-על-פי-כן תדע שלאמיתו-של-דבר הרי "פניהם איש אל אחיו".

כ"ק ארמו"ר שליט"א

ועשית לו מסגרת טפח סביב (כה, כד)

הנה לעיל (כה, כד) כתב רש"י שהשולחן שם עושר וגדולה הוא. ולפי זה יש לפרש

ילמדנו רבינו

משנכנסם אדר מרבין בשמחה

מתורת מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א - ליל שבת קודש תרומה תש"ס

משנכנסם אדר מרבין בשמחה (תענית כט, א). ויש לפרש הענין, כי באדר קבלו את התורה מתוך שמחה, כמו שדרשו חז"ל (שבת פת, א) שהדור קבלוה בימי אחשורוש, דכתיב (אסתר ט, כז) קימו וקבלו היהודים, קיימו מה שקיבלו כבר. וזהו שמחת חודש אדר ופורים, שהיא שמחת התורה, כי אז האירה להם התורה מתוך שקבלוה בשמחה, כדדרשינן (מגילה טז, ב) עה"כ (אסתר ה, טז) ליהודים היתה אורה ושמחה גו', אורה זו תורה, שמחה זה יום טוב.

ולבן אמרו "מרבין בשמחה", כי באמת המצוה להיות בשמחה היא מצוה תמידית, כדכתיב (תהילים ק, ב) עבדו את ד' בשמחה. ושמחה זו נשפעת מפקודי ד' ישרים המשמחי לב. אמנם בחודש אדר, כיון ש"קיימו מה שקיבלו כבר", מרבין בשמחה, להיות השמחה כפולה ומכופלת.

עוד יש לבאר ענין "מרבין בשמחה", על פי מה שאמרו (תנחומא וישלח י') שבשמחתם של ישראל שמחה לפניו ית"ש, שנאמר (שמואל א ב, א) כי שמחתי בישועתך. והנה כשהקב"ה שמח בשמחתן של ישראל, שוב חוזרין ישראל ושמחים על זה גופא שמלכם

בשמחה, ושוב מתחדשת השמחה גם לעילא, וכן חוזרת ונכפלת עד בלי סוף. וזה לשון "מרבין בשמחה", שהשמחה נעשית כפולה ומכופלת, עליונים בשמחת התחתונים ותחתונים בשמחת העליונים.

עוד יש לפרש לשון "מרבין בשמחה", דהנה איתא בספרי הגה"ק מלובלין זי"ע (זאת זכרון פ' תצוה) בשם כתבי האר"י ז"ל (עיין שער הכוונות דרושי קבלת שבת דרוש א ענין הבו לד') שאד"ר הוא מלשון אדרת. והיינו שהקב"ה מעלה חסדו לעשות עמנו חסד בשרש החסד, שהחסד בו בלא מדה [כאדרת שהוא לבוש עליון שאינו תלוי במדה]. ועל זה נאמר (שמות טו, ו) ימינך ד' נאדר"י. וכשהקב"ה נוהג במדה זו נקרא (תהילים צג, ד) אדיר במרום הוי"ה, עיי"ש. והנה כשהקב"ה נוהג עם ישראל בחסד, נתרבה השמחה, כדכתיב (תהילים לא, ח) אגילה ואשמחה בחסדך. ועל כן בחדש אשר אדיר במרום הוי"ה, שהקב"ה נוהג בחסד משרש חסד, נתרבה השמחה בכפלים. והוא ש"מרבין בשמחה". ואפ"ל שעל בחינה זו אמרו חז"ל (ביצה טו, ב) "הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר שנאמר אדיר במרום ד'", פירוש כיון שהנהגה בחדש זה הוא חסד בשרש חסד, אין בה צמצום בפועל, ועל כן מתקיימים נכסיו.

לבנת הספיר

אשר ידבנו לבו (כה, ב)

הרה"ח ר' יוסף קליינבארט ז"ל, כשהיה ילד קטן ולמד בחדר, אמר לו המלמד - כדרך המלמדים - שהטעם שהגר"א מוולנא זי"ע נקרא בפי ישראל בשם "רבי אליהו ווילנער", לומר שכל ילד יכול באמת לגדול להיות גאון כרבי אליהו, צריך רק ה"וויל-נאר" - הרצון לזה. כל הילדים בחדר שמעו המוסר, וכדרך הילדים פנו כל אחד לדרכו. אבל ר' יוסף היה שונה מבני גילו, ואמר לרבו:

- רבי, איך וויל זיין אזוי ווי רבי אליהו, איך וויל זיין ווי דער ווילנער גאון [אני רוצה להיות כרבי אליהו].

המלמד נתבלבל לרגע ולא ידע מה להשיבו, הרהר קצת וענה לו:

- יוסל'ע, ס'איז נישט אזוי פשוט ווי דו מיינסט [זה אינו פשוט כל-כך כפי שאתה חושב], ה"ווילן" הזה צריך להיות "בכל לבבך בכל נפשך ובכל מאדך" ממש, ואז יכולים להיות כהווילנער גאון.

הילד לא התייאש, ועמד בדעתו בתקיפות:

- נו, איך וויל טאקע אזוי זיין מיט מיין גאנצען הארץ... [אני אכן רוצה להיות כן בכל לבבי...]

והוסיף לשאול את המלמד:

- נו, וועל איך אזוי זיין ווי דער ווילנער גאון? [אם כן, האם אכן אהיה לגדול כמו הווילנער גאון].

בלי לידע מה להשיב לו, אמר המלמד:

- דו ביזט נאך צו יונג צו פארשטיין וואס דאס הייסט "וועלין" [אתה צעיר מדי מלהבין מהו אמיתית משמעותה של "רצון"].

עברו ימים, ולמדו בחדר מסכת ביצה. בהיות יוסל'ע הראשון מבני הכתה שעמד על המבחן וידע המסכת בעל פה, הבטיח לו המלמד - שכפרס על התמדתו - שכשיסע על (איזה) שבת למונקאטש, יקח אתו את יוסל'ע להיות במחיצת כ"ק רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע. והנה בהיותו שם על שבת עם המלמד, כששר רבינו זי"ע בסעודת יום השבת את שיר היחוד "אז ביום השביעי נחת", והגיע לחרוז "וברך את עמך באור פניך, כי חפצים לעשות רצונך", הגיע רבינו זי"ע ממש עד כלות הנפש, ובדמעות שליש חזר באש להבה על תיבות אלו, "כי חפצים לעשות רצונך"... ואז פנה המלמד אליו ואמר:

- יוסל'ע, דו זעסט? אזוי דארף מען וועלן... - דו ווילסט אויך אזוי ווי דער רבי וויל? [יוסל'ע, אתה רואה? כך צריך להיות ה"רצון"... האם אתה רוצה כמו שהרבי רוצה?].

יוסל'ע חזר והתבונן בצורתו הקדושה של מרן הדרכי תשובה זי"ע, והשיב:

- אזוי צו וועלין קען איך נישט... [לרצות כך אין בכוחי...].

הלכה ומנהג

ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד תרומה כה, ל

חייב אדם לבצוע על שתי ככרות בשבת, כדכתיב (שמות טז, כב) ויהי ביום הששי לקטו לחם משנה גו' (שבת קיז, ב). אבל בזוהר (רעיא מהימנא פרשת פנחס רמה, ב) ובתיקונים (תיקון מז דף פד, א) מבואר יותר, שכמו שבמקדש נסדרו שנים-עשר לחם-הפנים בכל שבת ושבת על שלחן הזהב, כך ראוי להכין ולערוך שנים עשר ככרות על שולחן של שבת. ובזה פירש רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (מאמר תורת שבת פרשת תרומה) "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד", היינו גם בזמן הגלות, כשאינן משכן ובית-המקדש קיים, יעשו כן בכל שבת ושבת.

אמנם, האליה רבה (סימן רעד) כתב שלא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, ולא יעשה כן מי שאינו בקי בטוב בחכמת הקבלה. אך השערי תשובה (שם) השיג על דבריו, ש"אף מי שאינו יודע הכוונות, אם רוצה ליישר מעשיו באופן שנוהגים מארי דרזין, ולבו לשמים שיהא חשוב לפני ד' כאילו כיוון, הא מעלייתא היא".

רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם פרשת אמור) שמע מרבו הגה"ק משינאווא זי"ע, פעם קודם שקידש על היין בליל שבת קודש, שהגיד בשם הגה"ק החוזה מלובלין זי"ע כי על-כל-פנים אחד בעיר ראוי שיקח י"ב חלות לסדרו על שולחנו בשבת. ושאר העם שלוקחים רק לחם משנה, המנהג לעשותם לחמים ארוכים בתמונת שני ווי"ן, וב' פעמים ו' הוא י"ב, היינו לרמז על הי"ב חלות, ובזה כוללים את עצמם עם הבני עלייה שלוקחים הי"ב חלות כמשמען.

והנה חשבון הי"ב חלות בכל סעודת שבת לא מבורר כל-כך, ויש בזה כמה מנהגים. דהנה בזוהר הק' (שם) איתא: לחם הפנים הוא משלחן המלך, כדכתיב זה השלחן אשר לפני ד', "זה" בגימטריא י"ב פנים, ולכן מי שאפשר לו יתקן ויסדר על שולחנו ארבע ככרות בכל סעודה של שבת, אשר לג' סעודות הם י"ב ככרות, עיי"ש. הרי לך מדברי הזוהר שאין צורך בי"ב חלות לכל סעודה וסעודה. ואכן הגר"א מוילנא ז"ל אמר, שגם לפי הזוהר צריכים רק ב' חלות לכל סעודה, ושש חלות לכל השבת, וכשיטת הרשב"א (שבת קיז, ב) שצריכים לבצוע ולחתוך שתי החלות, עיי"ש. ואם-כן, שכשחתוך כל השש חלות בג' סעודות, נמצא שיש י"ב חצי חלות, ובוזה מכוונים לי"ב לחם הפנים שבמקדש.

הרמ"ק (בסידורו תפלה למשה), ואחריו השל"ה (מסכת שבת פרק נר מצוה), פירשו דברי הזהר באופן אחר, שבליל שבת קודש "מסדר על שלחנו י"ב ככרות... בשחרית - מסדר ח' ככרות... במנחה - מסדר ארבעה ככרות... במוצאי שבת - מסדר שלחנו עם שני ככרות... מספר כל הככרות כ"ו כמספר אותיות השם ב"ה". וכן נמצא מעוד "חברים", גורי האריז"ל.

אבל בשער הכוונות (סדר שבת ענין השולחן) כתב להדיא שיש ליזהר לסדר בכל סעודה י"ב חלות. וכותב רבינו זי"ע (נימוקי אורח חיים סימן רעד סק"ב) שפשוט שזה היה דעת האריז"ל, כמו שמבואר להדיא מלשון הזמר "אתקינו סעודתא" שחיבר האריז"ל בעצמו, לומר "בצפרא דשבתא - יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי...". ואם כדברי הרמ"ק ודעימיה, הרי אין לפניו אז ביום שבת "תריסר נהמי". אלא ודאי שגם ביום עדיין הי"ב חלות שלמים ומסודרים לפניו. וכך מבואר להדיא בתיקוני זהר (שם): שצריך לתקן שש חלות מצד זה ושש חלות מצד זה..., עיי"ש (ובבאר לחי ראי).

בכתבי האר"י ז"ל (שם) מבואר היאך לסדר את הי"ב חלות: שש מצד ימין ושש מצד שמאל, באופן שיהא כעין סגול, בשני הצדדים, עיי"ש. וכן מנהג רבותינו הקדושים, כמו שכתוב בדרכי חיים ושלום (אות שפז): באמצע שני חלות גדולות ארוכות כנהוג, ותחתיהן חלות קטנות עגולות חלולין באמצעיתן, מימין ומשמאל של החלות הגדולות, מזה ומזה, מונחים ב' פעמים חלה קטנה..., עיי"ש.

דעה חכמה לנפשך

מצות הצדקה של פורים

מצות הצדקה של ימי הפורים מעולה היא מצדקת כל השנה, כדקיי"ל (ויד' סימן רנ"ט) שרשאין להחליף ולשנות מצדקה לצדקה אחרת לעת הצורך, זולת מעות פורים שאסור לשנות לצדקה אחרת (או"ח סי' תרצ"ד סעי' ב). והדבר צריך ביאור, למה ישתנה חיוב צדקה ביום הפורים מכל צדקה אחרת, הלא לכאורה זהו מצות הצדקה שבכל השנה אלא שהיא בהידור ובהוספה. גם יש להבין מה שהצדקה בפורים אינו נקרא בשם "צדקה" כבכל השנה, אלא קראוהו בשינוי השם "מתנות לאביונים" (אסתר ט, כג).

מצדק - לצדקה

במצות צדקה, מבואר בכתבי האריז"ל (עיין בסידור בתפלת ויברך דוד) שצריך לכוין לחזק גם השכינה הקדושה שנקראת עניה, דלית לה מגרמה כלום, ועל-די-זה נעשה מצדק - צדקה.

ביאור הדברים, כי מלכות נקראת צד"ק מטעם שג' אותיות אלה מרמזים לבחינת המלכות - עניה ודלה. כי אות צ' מורכבת מנו"ן ויו"ד, נו"ן היא נוקבא - מלכות, ויו"ד הוא אות האחרונה של שם שד"י, המיוחד ליסוד. וההרכבה מורה על הזיווג של יסוד ומלכות. ועיין בזהר (ח"א ב, ב) כשברא הקב"ה את אדם הראשון, שני פרצופים בראו, אחור באחור. וכן היה תחלת מעמד היסוד ונוקבא שבספירות. ועל זה רומז מצב היו"ד ונו"ן באות צ', שפני היו"ד פונים לאחור, ולא הופנו פנים אל פנים. וכן אות ד'

מורה על דלות ועניות (ע"ן שבת קד, א. זהר ח"א ג, א). ואות ק' מורה על המלכות ש"רגליה ירדות מות" (משלי ה, ה), הוא בחינת רגל ק' שנתארך [יותר מאות ה'] לחיצונים. וזוהי הכוונה בנתינת הצדקה - להחזיר רגל הק' למעלה, בחינת לאוקמי שכינתא מעפרא, ותחזור לצורת אות ה"י, ויותר אין אחוזה לחיצונים, ונעשה מצד"ק - צדק"ה.

תומכי התורה

אבן, בפורים יש בחינה אחרת בנתינת הצדקה. דהנה בעת שנאבק הס"מ עם יעקב אבינו, נאמר (בראשית לב, כו) וירא כי לא יוכל לו ויגע בכף ירכו גו'. ואיתא בזהר (ח"ג רמג, א) שעל-ידי שרו של עשו שנאבק עם יעקב ונגע בכף ירכו, נפגם בחינת ההו"ד. והיינו, כי "מבשרי אחזה אלוך" (איוב יט, כו), שעשר הספירות העליונות, מתחלקות לצלם ודמות אדם: חכמה ובינה - ראש האדם. חסד - זרוע ימין, גבורה - זרוע שמאל. תפארת - גופו של האדם, נצח - ירך ימין, והוד - ירך שמאל וכו'. ובנגיעת ירך יעקב, נפגם ספירת ההוד.

וכתב בבני יששכר (מאמרי חודש אדר מאמר ו אות יב) שעל-ידי פגם זה נתהווה הגלות של אדום באלף החמישי - שהוא בבחינת הו"ד [ספירה החמישית], בסוד הכתוב (דניאל י, ח) כי הוד"י נהפך גו' ונעשה (איכה א, יג) כל היום דו"ה. אמנם, הפגם הגיע גם לבחינת נצח, כי "בהדי הוצא לקי כרבא" (ב"ק צב, א וברשי: קוץ הגדל אצל הכרוב, כשבא לעקרו פעמים שנעקר הכרוב עמו, ונמצא לוקה בשבילו), ולכן נקדם הגלות קע"ב שנה באלף הרביעי - בחינת נצח.

והנה פגם זה, אינו בעולמות העליונים בלבד, אלא מזה נמשך פגם גם למטה בעולם הזה. דהנה איתא בזהר (ח"א קעא, א): מי שלומד בתורה, ואין מי שיתמוך בו כו', על זה נשתכחה התורה בכל דור ודור, כי אין להם לעוסקים בתורה על מה שיסמכו כו'. בא וראה כמה מרמה וערמה התחכם באותו הלילה - אותו רוכב על הנחש - לנגד יעקב כו', הסתכל לכל הצדדים להרע לו ליעקב ולהפסיק קול תורתו כו', וראה כח התורה שנתחזק בכל, אז וירא כי לא יוכל לו, מה עשה, מיד ויגע בכף ירכו [דהיינו בתומכי התורה] כו', אמר כיון שנשברו תומכי התורה מיד לא תוכל התורה להתחזק עוד, עיי"ש.

תשועתם הית לנצ"ח

והנה בבני יששכר (שם) מביא מה שכתב הרמ"ז ז"ל, שמרדכי הצדיק היה גלגול יעקב אבינו והמן היה גלגול עשו, ועל שהשתחוה יעקב לעשו הוצרך מרדכי לתקן

שלא יכרע ולא ישתחוה, עיי"ש. והיינו, שההשתחויה באה על-ידי הירך שנפגם ביעקב אבינו בעת שנאבק עם הס"מ, ועל-ידי שמרדכי לא כרע ולא השתחוה התחיל לפעול תיקון על ספירת הנצח וההוד. ולכן איתא בכתבי האר"י ז"ל (פרי עץ חיים ש"ט פ"ה), שבכל שנה ושנה בימי הפורים מתחיל התיקון על בחינת נצח, עיי"ש.

לפי-זה יבואר, שמצות הצדקה של פורים הוא לתקן בחינת ירך יעקב, שהם תומכי התורה, דהיינו לתמוך ולחזק את לומדי התורה בכדי שלא יחלש כחה של תורה. ונמצא שמצות צדקה בפורים הוא במדריגה עלאה יותר מכל צדקה אחרת, שבעוד שבחינת הצדקה של כל השנה הוא לתקן ספירת המלכות ולאוקמי שכינתא מעפרא, הרי הצדקה של פורים הוא לתקן ספירות נצח והוד, ספירות יותר עליונות. ולכן קי"ל אסור לשנות מעות פורים לצדקה אחרת, כי קדושתה למעלה מקדושת מעות צדקה שבכל השנה.

בזה נבין למה בפורים נקרא בשם "מתנות לאביונים" ולא "צדקה", כי השם צדק"ה מורה על התיקון שעושים בחיזוק השכינה הקדושה, שנעשה מצד"ק - צדק"ה, וזה שייך בכל השנה, אבל מצותה של פורים הרי היא בתיקון נצח והוד, ולכן לא נקרא בשם צדקה.

על-פי: תורה מכ"ק אדמו"ר שליט"א - יום הפורים תשמ"ט

מילין שפירין

ז' אדר - יום שמת בו משה רבינו

הכוונות ענין ערבית ליל שבת דרוש ב הגהה אות ב) שלכן אין אומרים "ישמחו במלכותך" בתפלת מנחה, עיי"ש. ורבינו בעל בני יששכר זי"ע (מאמרי השבתות מאמור ח אות יט) כתב ש"מכיון שהרעיא מהימנא נפטר במנחת שבת אומרים כמתנחמים "ד' רועי לא אחסר", כלומר הגם שנפטר הרועה הנאמן, עם-כל-זה כיון שהשי"ת הוא רועינו והוא חי וקיים לעד, על-כן לא אחסר].

בערב שבת היה

ברם, בתוספות (שם) נתקשו לומר שמשה רבינו נפטר בשבת. חדא, שהרי כתיב (דברים לא, ב) בן מאה ועשרים שנה אנכי היום, ודרשינן (ראש השנה יא, א) היום מלאו ימי ושנותי, ואם בשבת מת, אם-כן על-כרחך שכתב "היום" מערב שבת, כי בשבת אסור לכתוב, ואין לומר שמשה רבינו יכתוב התורה על שם העתיד. ועוד,

בעת רעוא דרעוין

בוהר (חלק ב פח, ב) איתא: בוא וראה, בכל ששת ימי השבוע, כשמגיע שעת תפלת מנחה, דין קשה שולט וכל הדינים מתעוררים, אבל ביום השבת, כשמגיע שעת תפלת המנחה, רצון-הרצונות נמצא, ועתיקא קדישא מגלה רצונו, וכל הדינים נכנעים, ונמצא רצון ושמחה בכל. וברצון הזה נסתלק משה, הנביא הנאמן הקדוש, מן העולם, כדי להודיע שלא בדין נסתלק, ושעה ההיא יצא נשמתו ברצון של עתיקא קדישא ונגנז בו כו'.

כדברי הזוהר שמשה רבינו נפטר בשבת בשעת מנחה, מצינו גם בדברי התוספות (מנחות ל, א ד"ה מכאן) בשם רב שר שלום גאון, שכתב שעל כן נוהגים לומר צידוק הדין בשבת במנחה, כי נפטר משה רבינו באותה שעה. [ובכתבי האר"י איתא (שער

גם מצינו בדברי הקדמונים שלא נרתעו מקבלתם בזמן פטירת משה רבינו, אף על כל הקושיות שהעירו הראשונים. ראה שבלי הלקט (שם) שכתב "יש מקשין דהא כתיב בן מאה ועשרים שנה אנכי היום... ואם-תאמר שקודם שבת כתב מה שעתידי לומר לישראל כשיגיע השבת, ובשעה שכתבו בתורה לא היה עדיין, אלא שעתידי להיות, וצריך לדחוק דאין הכי נמי". גם הרוקח כתב (בהלכות שבת סימן נז): יש קבלה שנפטר משה בשבת, אף-על-פי שבסדר עולם אינו משמע כן".

הגאון רבי עקיבא איגר מציין (בגליון הש"ס מנחות שם) כסמך לדברי רב שר שלום גאון, מה שאמרו חז"ל סוטה יג, ב) ש"אותה שבת [שמת משה] של דיו זוגי היתה", ופירש רש"י: שני זוגות, שני חבירים היו, בהתחלת היום למשה וסופו ליהושע. הרי לך שמת בשבת (וראה במהרש"א שם). [אבל עיין בערוך ערך דיוזוגי שהביא גמרא זו, ומפרשו שהיתה שבת למשה ושבת ליהושע, עיי"ש].

אם-כן, צריך ביאור להבין היאך כתב משה רבינו י"ג ספרי-תורות בשבת.

אסיפת נשמתו וגניזת גופו

הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר חקור הדין חלק ב פרק יג, והובא בב"ח אורח חיים סימן רצב) חידש להעלות דברי הזוהר והרא"ש בקנה אחד. שכתב שבערב שבת מת כפשוטו, בהסתלק ממנו נשמתו וצלם

הלוא בסדר עולם רבה משמע דבשבעה באדר שמת משה בו, ערב שבת היה.

הרא"ש (פרק ערבי פסחים סימן יג) מוסיף עוד להקשות, ממה שאמרו חז"ל (דברים רבה פ"ט ט) שביום מותו כתב משה רבינו י"ג ספרי-תורות, ואם בשבת מת - היאך היה כותב ספרי-תורות. גם הטור (אורח חיים סימן רצב) מביא דברי רב שר שלום גאון, אבל סיים ש"יש מדרשים שמוכיחים שלא מת באותה שעה, ומה שאומרים צדקתך, בשביל הרשעים שחוזרים לגיהנם במוצאי-שבת".

"שבת של דיו זוגי"

הטורי-זהב (אורח חיים סימן רצב סק"ב) מחדש ש"לי נראה, דגם רב שר שלום לא כוון לומר שבשבת מת, אלא בערב שבת בזמן המנחה מת. ולפי שבשבת ניתנה התורה על-ידי משה, עושים זיכרון בזמן המנחה לבטל המדרש. ובערב-שבת לא הוצרכו לבטל קביעת המדרש, שבלאו-הכי אין לימוד באותה שעה שהרי עוסקים בקבלת שבת ובתפלה".

אבל גדולי הפוסקים העירו על דברי הטורי-זהב אלו, שאינם עולים יפה בדברי הגאונים עצמם והראשונים שכתבו מפורש שבשבת קודש מת (עיין תשובת הגאונים שערי תשובה סימן רכ, ובתניא רבתי ענין מנחת שבת סימן כ, ועל-דרך-זה הוא במחזור ויטרי סימן קמא, ובסידור רבינו שלמה מגרמיזא עמוד קפג סימן עו).

השבעת הקולמוס

הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע (תורת משה פרשת ויקהל ד"ה ששת) מביא בשם אחרונים לומר שי"ג ספרי-תורות אלו נכתבו מעצמם, על-ידי השבעה וכדומה, ולכן הותר בשבת. והביא החתם סופר ראייה לזה, שהרי אין הקמת המשכן דוחה שבת, ובשבעת ימי המילואים - שבת בכלל, ועם-כל-זה הקים משה רבינו את המשכן, אלא ודאי כמו שמביא רש"י (שמות לט, לג) ממדרש תנחומא: אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא איך אפשר הקמתו על ידי אדם, אמר לו עסוק אתה בידך נראה כמקימו, והוא נזקף וקם מאליו. "ועל-כן מוכח דעל-ידי שהקב"ה הקימו, הותר בשבת, אף-על-פי שנראה כאילו משה הקימו". ועל-דרך-זה בכתבת הספרי תורה, שהיה רק נראה כאילו משה כתבו, אבל באמת נכתבו מאליו.

רבינו שליט"א (במכתב קודש) העיר על דברי החתם סופר אלו, שאם נכתב הספר תורה מאליו, הוי ליה כאילו נפלה טיפת דיו ונעשה ממנו צורת אות - שפסולה. "וזה לא ניתן לומר". ובעל-כרחך שלא נכתבו מאליו, אלא על-ידי משה רבינו, ואם-כן הדרה קושיא לדוכתיה, היאך הותר למשה לכתוב בשבת.

וממשיך רבינו שליט"א לומר, שכנראה חזר החתם-סופר בעצמו, שהרי במקום אחר כתב (שו"ת חתם סופר חלקו סימן כט) "ומה שהקשה מעלתו למ"ד שביתת כלים

תחתון, עד שבשבת בשעת מנחה היה גמר מיתתו וסילוקו, שאז פשט צלם העליון ונקבר - בעת רעוא דרעוין. ובכן, בודאי שבערב שבת כתב כל ספרי-התורה, והיה מתמותת בשעת הכתיבה, ונקרא מת בהסרת הצלם, ורק גופו נקבר ונסתלק בשבת, עיי"ש. והגאון רבי יעקב עמדין (שאלית יעב"ץ חלק א סימן לג) הוסיף, שגם לשון הזוהר יש להסב לזה, שהרי לא הזכיר כלל לשון מיתה, או לשון דמך ואתנגיד ואתכניש, לשון המורגל בזוהר להיאמר על המיתה הטבעית. אלא לשון סילוק, דלא משמע כלל על גויעה.

ובזה פירש רבינו בעל בני יששכר זי"ע (אגרא דכלה פרשת פינחס ד"ה וראיתה) הפסוק "וראיתה אותה ונאספת אל עמך גם אתה גו", ששני ענינים היו, "ונאספת אל עמך" - אסיפת נשמתו, ואחר-כך "גם אתה", היינו גופך הטהור.

עוד הוסיף רבינו זי"ע לומר, שאחר שנסתלק בחינת הפנימי שבו בערב שבת, המשיך השכינה לדבר מתוך גרונו ולצוות את ישראל במדריגה יותר גבוהה מקודם. כי הגם שבכל ימי חייו דברה השכינה מתוך גרונו, עם-כל-זה היה מציאות נשמתו עדיין בעולם והיה הדבר בהתלבשות נשמתו, מה-שאינ-כן כעת שנשמתו נגנזה, דיברה השכינה בעדו כל הדברים (עיין אגרא דכלה ריש פרשת וילך).

שנכתב מעצמו על-ידי הקולמוס, נראה שלא מועילה מחשבת המשביע לחול על-ידה קדושת ספר. וקולמוס הכותב בעצמו פשוט שאין פועל כתיבה לשמה, וצ"ע.

עצתו של משה רבינו

עוד יש שתירצו (עיין דברי יואל פרשת האזינו שבת שובה) שכתובה הלז היה על-פי הדיבור, וכהוראת שעה למגדר מילתא שקיום כל התורה וקיום העולם תלוי בזה. ברם, כנראה שנעלם מהם דברי הגאון רבי יעקב עמדין שכותב (שם) ש"ח"ו לומר מדעתנו שהשי"ת אמר לו לחלל שבת בדבר אסור בלי שום הכרח.

ועוד יותר מזה, כותב רבינו שליט"א (שם), שמדברי המדרש נראה שלא היתה כתיבת זו של י"ג ספרי תורה על-פי הדיבור או כהוראה שעה למגדר מילתא, רק עצתו של משה רבינו כדי שינצל מגזירת המיתה. כי כן אמרו (דברים רבה שם) "כיון שידע משה שהיה לו למות באותו היום, מה עשה, כתב י"ג תורות, י"ב לי"ב שבטים ואחת הניח בארון, שאם יבקש לזייף דבר שיהיו מוצאים אותה שבארון, אמר משה מתוך שאני עסוק בתורה שכלה חיים היום שוקע והגזירה בטלה, מה עשה הקב"ה רמז לשמש והיה עומד ומתקשה כנגדו אמר איני שוקע ומשה קיים בעולם כו". ורבינו שליט"א מסיים "אלא שכלל הוא שאין משיבין על הדרוש".

דאורייתא, איך כתב קולמוס בשבת, לאו קושיא היא, דלא גרע מכותב בשמאלו דאין דרך כתיבה בכך... מכל-שכן כתיבה על-ידי השבעת קולמוס" (עיין שו"ת מנחת אלעזר חלק ד סימן מב). הרי שהחשיב כתיבה זו לכתיבה כלאחר-יד, ולא מדמה ליה להקמת המשכן שהוקם מעצמו. ואתי שפיר שהיו הספרים כשרים.

ברם, כותב רבינו שליט"א, שגם זה אינו פשוט. שהרי בדין ספר תורה שנכתב כלאחר-יד נחלקו הפוסקים: המחבר (יורה דעה סימן רעא סעיף ז) כתב שספר תורה צריך לכתבו בימין, ודינו כתפילין שאם כתב בשמאל - פסולים (אורח חיים סימן לב סעיף ה, ועיין בבית יוסף). וכן הוא דעת האשכול (הלכות ספר תורה סימן טז). ולפי-זה, אם נאמר שהיה כתיבתה כלאחר יד המותרת מן-התורה בשבת, נמצא שלא היו הספרים כשרים. ובעל-כרחך שנצרך להעמיס בדעת החתם-סופר, כמו שאיתא בשו"ת מהר"ם ב"ב (החדשות סימן יט) שלא תליא כתיבת ספר תורה בחיוב שבת עיי"ש, ואם-כן היו הספרים כשרים, והבן.

עם-כל-זה, מניח רבינו שליט"א בצריך-עיון, מה שמדמה החתם סופר כתיבה בהשבעת הקולמוס לכתיבה כלאחר יד, שהרי לקדושת ספר תורה בעינן שיהא כותב לשם קדושת ספר תורה, וכן צריך שיכתוב האזכרות לשמה (עיין יורה דעה סימן רעד סעיף א), והמשביע קולמוס, והספר

נעלם מאתנו, כן נעלם מאתנו היתר הכתיבה הזאת". ועל-דרך זה כתב גם הגאון מהר"ם חאגיז (שו"ת שאילת יעבץ שם) ש"היא תמיה עומדת עד שיעמוד משה רבינו מהר העברים הר נבו, הוא וכל בני דורו דור דעה, ויגידו לנו אמתות היום השעה והרגע שעלה משה למרום

תמיה במקומה עומדת

ונכון לסיים בדברי הגה"ק בעל עטרת צבי זי"ע (הגהות והוספות על הזהר תרומה קנו, א) "כשם שאי-אפשר לשכל וכוח אנושי להבין איך ביום אחד יהיה יכולת לכתוב י"ג ספרי-תורה, ודרכי הכתיבה הלז

בענין דיומא

משנכנס אדר מרבין בשמחה

למעט השמחה בחודש אב, כדי שלא נסבור ח"ו לומר, שאם יש איזה מעלה במיעוט שמחה - אזי צריכים להתמיד בה, ויפלו לעצבות גמורה ומרת שחורה, והלא מדה גרועה ושפילה הוא להיות נעצב ומדוכא. לכן נקטו בדיוק במה ממעטין בשמחה משנכנס אב. כלומר, רק באלו הדברים יש למעט בחודש אב, אבל בשאר דברים צריכין להתחזק בשמחה ובטחון לצפות לישועה. ברם משנכנס אדר, לא ביארו חז"ל באיזה אופן ירבו בשמחה, כי בחודש אדר צריכין להרבות בשמחה באיזה דבר שהוא ובכל אופן. ואם היו סופרים פרטי הדברים בשמחה, אז היה משמע שרק באלו הדברים ירבה ולא בשאר אופנים. וזה אינו, כי כל אחד צריך להשתדל לעשות פעולות ולהגביר השמחה בימי הפורים. ו"כל אחד

שמחה בכל פנים ואופן

על שני חדשים חייבו חז"ל הנהגה מיוחדת מיד בכניסתן: חודש אב - משנכנס אב ממעטין בשמחה, וחודש אדר - משנכנס אדר מרבין בשמחה. ברם, בזה מסתיים הדמיון. כי בעוד שלגבי חודש אב מנו חז"ל ופירשו פרטי החיוב - ממעטין במשא ומתן בבנין ובנטיעה (עיי' תענית יד, ב ובשו"ע או"ח סימן תקנא סעיף ב), לא פירשו כלל החיוב שמחה באדר. וצריכים להבין החילוק בזה, כי בודאי היה לו להרחיב ולפרש פרטי שמחה של אדר.

ידוע ומפורסם בעולם מה שביאר בזה רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמר חדש אדר אות ב), שאדרבה, כוונת חז"ל היתה לפרט לנו בדיוק במה צריכין

והנה, החיוב למעט בשמחה בחודש אב, בודאי שיחשבוהו בני אדם למצוה גדולה ולחובה להתאבל על ירושלים ובית ד' שנחרב. על-זה אמרו חז"ל, שבדיוק כך הוא החיוב ריבוי שמחה באדר. אין זה רק היתר ורשות לשמוח באדר, אלא מצוה חיובית הוא.

שמחה לעבודת ד'

כאמור, וכנודע מספרים הקדושים, עיקר עבודת ד' צריך להיות אך ורק מתוך שמחה, והוא כלל גדול בתורה ותפלה. ולכן כל עבודת הצדיקים הוא בשמחה ובטוב לבב, ובפרט כשרוצים שתשרה עליהם רוח-הקודש, מטיבים את לבם בשמחה ובטוב לבב. "וזה עניני סעודת מצוה וסעודות שתלמידי-חכמים מסובין בה, שעל-ידי התענוג הגשמי מטיבים את לבם לרוח-הקודש" (עיין אגרא דכלה פרשת תולדות ד"ה ב' הנה נא זקנת). ובודאי יתמידו יראי ד' ואנשי-מעשה אשר קרבת אלקים יחפצון.

שמחת דברים בטלים

מכל-מקום צריכים ליזהר במידה זה מאוד, כי סכנה עצומה כרוכה בה. כן כתב רבינו בעל בני יששכר זי"ע (הוספות מהרצ"א אות פז) "להיות שראיתי שעי"ז התירו כמה אנשים - בעלי השכל - לעצמם, לעסוק בהוללות ודברים בטלים, ידוע תדע אחיי ורעיי שמעולם לא היתה זאת כוונת

ישער בלבבו ונפשו... להרבות בשמחה של מצוה ולקיים דברי חכמים".

דמיון בין חיובי אבילות לחיובי שמחה

הדין להרבות בשמחה בחודש אדר מובא בש"ס רק דרך אגב ודמיון: כשם שמשנכנס אב ממעטין בשמחה - כך משנכנס אדר מרבין בשמחה (תענית כט, א). וכבר עמד בזה רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שם אות יד) מדוע נקטוהו באופן כזה לתלותו בחודש אב ולדמותו למיעוט שמחה דאו.

וכותב בזה על-פי מה שאמר רבינו בעל שם שלמה זי"ע בענין חיוב השמחה בדרך כלל, שהגם שהוא ענין גדול ונחוץ מאוד כידוע, עם-כל-זה יכולים להבחין בדבר מעוניין. כי אף אלו, יראי ד' וצדיקים, המתחרטים על חטאתם ועונם שעברו ופגמו, אין הם מתוודים על הא שלא עבדו את ד' אלקים בשמחה, אדרבא הם מתמרמרים ונעצבים בזכרם כי עוד לא התחרטו והודו כראוי, אבל על מדת השמחה לשוב ולהתחרט - מאן דכר שמייה. ולמה הוא כך? אלא ודאי יען ששמחה הוא דבר גדול ונשגב כל-כך, על-כן לא יניח הבעל-דבר אפילו להתחרט ולשוב על-זה, כדי שלא יתכפר ח"ו עון מניעת השמחה. ואדרבה עוד הוא מחזיר מחשבות זרות באדם שלצחוק יחשב בעיניו - שצריכין לשוב על ביטול השמחה כו'.

שאינ-כן אנשים כאלו רחוקים המה מאדם העיר (עיין יהושע ג, ד), ר"ל מהתעוררות כלל האדם וגדרו... ועושים מעשה כו' ומבקשים שכן כפחוס, כי לא ידע נגע לבבו.

ניסיון והבחנה לזה

"והבחינה לזה, לדעת אם שמחתו הוא שמחה של מצווה שבאה אליו מהתעוררות יחוד העליון או בהיפוך ח"ו, הוא כאשר יפשיט מאתו כל שמחת העולם- הזה וישימם לנגד עיניו ויראה שכולם בטלים אצלו, בל יתאוו למטעמותיו, ויראה שהתאוהו בלומה אצלו ברסן הצדק, ויראה שלבו מתנגגע אז בעת שמחתו רק לתורתו ית' ולעבודתו, אז יהי ד' אלקיו עמו ישמח ויעוז במתת גורלו. אבל אם יביא הדבר בכור המבחן, ויראה לנגד עיניו כי הוא שלם בתאוותיו כמאז, אז לא יאמין בשווא נתעה, שמדמה בנפשו שהוא שש ושמח בעבודה, והוא באמת הוללות מתרמית היצר".

שמחה בגלות?

בשעה שמדברים ועוסקים בריבוי שמחה בעבודת ד', מתעורר תמיה: היאך יכולין לשמוח כעת בזמן הגלות, כשעדיין לא זכינו לגאולה שלימה. טרם ראינו עין בעין כי לד' המלוכה ומושל בגויים - לשמחה מה זו עושה? רבינו בעל דרכי תשובה זי"ע (תפארת בנין לסוכות ד"ה (לשמחת בית השואבה)) שואל שאלה זו, וכותב שזהו שאלת חז"ל (כתובות טז,

הצדיקים, רק בשמחת הלב בעבודה, ושלא עשני גוי עבד אשה, ואשר נתן לנו תורת אמת, וכיוצא בזה. ואף-על-פי כן מחוייב להיות מורא שמים על פניו כל היום, וחלילה להתיר לעצמו דברים שאסרתן התורה". וזה פשוט.

פנימיות השמחה

אבל יש עוד סניף לזה, אשר להבחין בה צריכים עיניים בדולחים ודעת בהירה. נעתיק כאן מה שכתב רבינו בעל בני יששכר זי"א (אגרא דכלה פרשת חיי שרה ד"ה ויצחק בא מבוא):

שמחה הבאה ממילוי הכרס

"לפעמים יש לאדם שמחה, וחושב שהוא שמחת בעבודה, ואפשר שהוא ממים הזדונים ואש זרה שגברה בו איזה תאוה שעסק בה באכילה ושתיה וטיול וכיוצא או בדברי צחות והבלים וכיוצא בהן, אשר המשכיל ישפוט בצדק שעל-פי הרוב הן הנה היו בעוכריו להטריד את לבבו בהוללות וסכלות - ולשמחה מה זו עושה.

"והנה שמחה כזאת, וכיוצא בה בעבודה, שמדמה בנפשו שהשמחה באה לו מהעבודה, ובאמת הוא גרע יותר מהוללות ההמוני המתהולל בשווקים וברחובות. כי האיש ההמוני בעצמו יודע שהוא הולל נעור וריק והוא קרוב לתשובה בעזר אלקי, כי אין לך רשע שאינו מלא חרטות בכל יום... מה-

מצוה שקבלו אותה ישראל בשמחה עושים אותה בשמחה, וכל מצוה שלא קבלו אותה בשמחה אין עושים אותה בשמחה".

הנה ישראל באותו דור, אף שנעשו להם נס גדול הזה וניצלו ממות לחיים, ירודים בגלות היו, וכמה קיצין שחשבו לגאולה הלכו כבר ואכתי עבדי אחשורוש היו (עיין מגילה יט, א), וזמן הקץ נחתם וסתום. ואם כן אם היו מקבלים אז רק בעל כורחן לעול ולחיוב לעשות פורים בכל שנה, ולא בשמחה ולב שלם מרצונם הטוב, אז לא היה כוח לימים האלו ליתן שמחה בלב כל ישראל לדורי דורות, כיון שקבעוהו אז מעיקרא וקבלוהו רק בהיותם בעצבות ובגלות. אבל לא כן היה! הם קבלו את מצוות פורים בשמחה וטוב לבב, וכמו שכתב רש"י (אסתר ט, כח) "מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד - וכך קבלו עליהם שימי הפורים לא יעברו". כלומר מתוך אסיפתן בשמחה ומשתה קבלו זאת עליהם ועל זרעם לדורי דורות. "על-כן יש להם כוח לימי הפורים האלו, להתקיים לעולם בשמחה, ולא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם".

ב) כיצד מרקדין לפני הכלה? היאך משמחים את הכלה בתוך צערה וגלותה. רבינו זי"ע מדריך לנו בזה שני הדרכות. א) כשנתעמק ונראה להכיר גדולת הבורא גם עתה בתוך הגלות, וגם עכשיו הוא מנהיג ומשגיח על כל פרט ופרט. ועל-זה יש לשמוח. והוא דעת בית שמאי "כלה כמות שהיא". ב) שנצייר בשכלנו איך שיהיה בזמן הגאולה, כמה יפה ונאה יתראה הכלה אז, כלה נאה וחסודה. "וכיון שהשכינה כביכול הוא חסודה, בודאי עושה חסד עם חברותיה (עיין רש"י ויקרא יא, יט) ואנו שמחים מהטוב אשר מוכן לפנינו לתת לנו, ושמחים גם עתה בתקוותינו זה כאילו הוא כבר לפנינו".

בפורים

כל זה בכל השנה כולה - שצריכים לבאר ולגלות שביל השמחה בגלות. אבל בפורים אין זה קשיא כלל. ימי הפורים עצמם יש בהם כוח להשפיע ולהחדיר שמחה בלב כל יהודי ויהודי משפחה ומשפחה. רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (שער יששכר מאמרי חדש אדר מאמר ימי ששון אות כג) מבהיר לנו בזה על-פי מה דאמרו (ספרי דברים פע"ו כג) "כל

יומא דהילולא

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע

ז' אדר תקפ"א

אלה תולדות

הרב הקדוש רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע נולד בשנת תקי"א לאביו הר"ר משה יחזקאל ז"ל. אביו היה חשוך בנים רח"ל, ופעם כשעבר מרן הבעל-שם-טוב זי"ע דרך עירו סערענטש, שהה אצלו, ובירכו שיפקד בבן-זכר שיאיר את פני תבל.

בימי ילדותו נתייתם מאביו, והוכרח כבר בגיל הילדות לעזור לפרנסת הבית על-ידי עבודתו במרעה הצאן. בימים ההם, פגש פעם הרה"ק רבי לייב שרה'ס זי"ע את הילד הזה והכיר במעלת נשמתו, ולאחר שסיכם עם אם הילד לקחו עמו, וגדלו וחנכו בדרכי החסידות. בהיותו צעיר לימים הביאו הרה"ק רבי משה ליב מסאסוב זי"ע אל הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע ולמד ממנו תורה וחסידות. לימים דבק גם בהרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זי"ע בעל נועם אלימלך.

'שפט את ישראל ארבעים שנה'

בשנת תקמ"א נתקבל לרבנות עיר קאלוב וגלילות סאבאלטש. והיה "רב דכל הקאמיטאט גליל סאבאלטש ושם שפט את ישראל ארבעים שנה - ככתוב על ארונו ומצבתו - בגודל קדושתו... ומקובל ונודע שהיה גבול קאלוב, היינו מחוז סאבאלטש, משובש בגסוס וגם בעניני עריות, והוא הרב הקדוש ז"ל כמעט גיירם" (נימוקי אורח חיים סימן רמג סק"א).

"היה מפורסם, ועד היום מוחזק באמת מפי רבותינו ואבותינו זי"ע, לבעל רוח הקודש נורא, ומדרגות נפלאות בתורתו ועבודתו, ובהצנע לכת בסתר ובגלוי. לימד

דעת את גדולי החסידים, תלמידי חכמים מובהקים ומקובלים גדולים, עובדי ה' באמת ובמסירת נפש, הנודעים אז באונגארן הישינה. וממנו יתד ממנו פינה התייסדות החסידות והאמונה, ואשר למד מפי רבו רשכבה"ג אא"ק הגאון רבי ר' שמעלקא הורוויץ זי"ע אבד"ק ניקלשבורג והמדינה" (נימוקי אורח חיים שם).

שירין עילאין

בקולו הערב הנעים עורר לבן של ישראל לאביהן שבשמים. תפילותיו היה בשפה נעימה, ערב לאוזן השומעת הפלא ופלא (ראה סדר שנה האחרונה פרק חמישי - יחודא שלים אות ט). חיבר ניגונים שונים - מהם גם ניגונים בלשונינו המדוברת ובשפת הגר - בנעימה קדושה וביחודין עילאין, מתוך געגועים לגאולה.

תלמידי רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע מספרים (תולדות רבינו פרק חמשה עשר - באהלי צדיקים וחפצי קודש אות קנז, דרכי חיים ושלוש אות תרעב): אשר כמה פעמים נשמע קולו של רבינו זי"ע בינו לבין עצמו בחצות הלילה ובתשעה באב וכיצא, שהיה משורר לעצמו דברי שירה של הרה"ק מקאלוב בשפה ברורה ובנעימה. פלגי מים ירדו עיניו בדביקות עצומה לחי עולמים ית"ש והתעוררות אהבתו לכנסת ישראל כביכול ורחמיה מן קדמיה, אשר כל השומע יחרד לבבו. גם בעיתותי שמחה, ימי הפורים ושמחת יו"ח, היה מזמרים לפניו אלו הניגונים.

קדושת מקום מנוחתו

נסתלק בשבת קודש, עת צאת הכוכבים, ז' אדר שני שנת תקפ"א, ומנוחת כבודו בעיר קאלוב. ציונו נעשה לתל תלפיות, ורבים עלו על קברו לשפוך שיח להוושע בזכותו, גם רבותינו הק' זי"ע כווננו כמה פעמים את דרכם להיות על קברו ביומא הילולא דיליה (ראה תולדות רבינו שם).

בגודל קדושתו וקדושת מקום מנוחתו כותב רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (נימוקי אורח חיים שם): "מקובלני, אשר שמעו מגידי אמת מפי רבינו הגה"ק איש אלקים מצאנז זי"ע בעל דברי חיים, שאמר, "כי שלש פרסאות סביב עיר קאלוב, גם עד היום מרגישים קדושת הגה"ק מה"ר יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע, ומקום מנוחתו קדושת הציון שלו".

'למדת על הדף'

הגה"ק מקאלוב זי"ע ציווה לחקוק על מצבתו בזה הלשון: "הוא היה עהרליכע"ר יו"ד ולמדן על הדף". ומבאר רבינו בעל מנחת אלעזר זי"ע (חיים ושלוש פרשת וילך) בכוונתו להדגיש שהיה למדת דוקא על הדף: "כי יש שהוא למדת חריף, נושא ונותן ממקומות אחרים, בכל סוגיות הש"ס, ומחדש בכל יום פלפולים רבים. ויש בזה מעלה, דקודשא בריך הוא חדי בפולפולא כמו שאמר רז"ל (ראה מגיד מישרים פרשת ויקהל ד"ה אור לר"ח ניסן). וראה עוד זוהר ח"א ד, ב - ה, א), וגם הפלפול משבר הקליפות כנודה בהאר"ז"ל (שער המצות פרשת ואתחנן). אך לעומת זה יש סכנה בדבר, כי אם כונתו להתיהר ח"ו בפלפול, אז הוא מכניסו הפלפול

בתוך עון הגאות היותר חמור. על כן נזהר הרב הקדוש הנ"ל ברוב ענותנותו, לחשוב לזכותו רק "למדן על הדף" כפשוטו, ויש בזה בודאי רק טוב, ולא חשש עון כלל".

מאמרי דברי תורה מרבתינו הקדושים זי"ע בהילולא של הרה"ק מקאלוב זי"ע

שמעתי מאמור"ר הקדוש [בעל שם שלמה] זצללה"ה, שאמר ביומא דהילולא של הרב הקדוש מקאלוב זצללה"ה פירוש הכתוב (במדבר ז, פט) "ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות מבין שני הכרובים וידבר אליו". הנה הצדיק בעודו בחיים אתנו הנה באים אליו להציע לפניו צרותיו, והוא הסרסור בינם ובין הקדוש ברוך הוא ומוליך הדברים לפני הקדוש ברוך הוא, והשם יתברך שומע תפלתם על ידי השתדלות זה הצדיק. אכן לאחר פטירתו לכאורה נראה שאבדה תקותם שצדיק הזה ישמע דבריהם ויתפלל עבורם לפני הקדוש ברוך הוא. לזה רומז הכתוב שלא יחשבו כן, כי "בבא משה" היינו הצדיק, כי אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא (תיקוני זהר תיקון סט קיב, א), "אל אהל מועד", היינו לאחר פטירתו להאהל בית מועד לכל חי. "לדבר אתו", היינו לאתקטר בחד קטורה לחיי עלמא, שיהיה מקויים בו בחינת מעין (במדבר יב, ח) כי פה אל פה אדבר בו. "וישמע את הקול מדבר אליו", רצה לומר שהצדיק שומע את קול הישראל שמדבר אליו ומציע לפניו בקשתו והצטרכותו. "מעל הכפורת אשר על ארון העדות", רצה לומר אף על פי שמכוסה הצדיק הזה הנקרא עדות המונח בארון ועליו יש כפורת ומכסה. "מבין שני הכרובים", אף על פי שנשמתו הוא בגבהי מרומים אפילו הכי הצדיק שומע מתחת מכסה הארון הקול ההתנצלות ובקשות, ועל ידי התדבקות נר". "וידבר אליו", דהיינו להקדוש ברוך הוא, שהצדיק מציע הדברים לפני הקדוש ברוך הוא ויתפלל בעדם כמו בחיים חיותו.

תפארת בנים פרשת שלח

שמעתי מפה קדוש אמור"ר [בעל דרכי תשובה זי"ע] זי"ע, שהגיד ביום ז' אדר שני, בקהלת קאלוב, בהילולא דהה"ק זי"ע שמה (שחל אז בפרשה הלז): "וסמך ידו" (ויקרא יא, ד). היינו כחו כדרשת רז"ל (ראה חגיגה טו, ב. תרגום יונתן כאן). "על ראש", היינו קדושת המוחין של הצדיק הנפטר. "העולה" (למעלה במדרגה כעת בכל שנה ביום היארציי"ט. ועל ידי זה "ונרצה לו", שיתרצו מעשינו בסוד עיבור נשמה בזכותו וקדושתו. "לכפר עליו", על האדם המשתתף בקדושתו בהשתטחות קברו בהילולא דיליה.

חיים ושלום פרשת ויקרא

זייט מחזק די שורש
פון אונזערע
הערליכע פירות!

\$360,000 — 36 טעג

מונקאטשער — ג' - ד' תצוה
תלמוד תורה — MARCH 3-4

718.568.6660

www.dryveup.com/minkatch

אבקש גם לחזור ולקבל על עצמכם
ללמוד שיעורים קבועים בספרי רבותינו הקדושים זי"ע...
ולרבות עוד להגות בספרי רבותינו הקדושים איש לפי כוחו,
ובפרט בשבתות וימים טובים, שהם חזרת נפשנו.

ממכתב קודש של ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להתאספות אנ"ש בארה"ק בשבת שלפני ב' סיון תשס"ט

